

Forord

Samfundet begynder med sansningen. Sanserne er ikke fem ark mentalt trækpapir. Medier er ikke passive modtageapparater for historiens input. De er selv historie. I forskellige epoker har man i bogstaveligste forstand forskellige syn på tilværelsen. Tidens smag, tidens rytmer er andre ydtryk for, at sanserne er historiske medier. »Rigtige medier« som skriften og filmen er udvidede sanser, »extentioner« som Marshall McLuhan har formuleret det.

Hvis sanserne er bindeled mellem den enkelte og omverdenen, så er det imidlertid ikke nok at se på »extentionen« og proklamere: »Mediet er budskabet«. Så er det også nødvendigt at se på »intentionen.« Betydning er ikke kun statisk, tematisk struktur. Det stirrende blik, det lyttende øre og den pegende finger er klare eksempler på, at den dynamiske intenderen er en del af betydningen. Men de forskellige medier kan fremme eller hæmme forskellige intentioner, indstillinger. Derfor er mediernes – i traditionel forstand – historie en vigtig del af perceptionens historie.

Alle disse indledende øvelser skal ikke forlede læseren til at tro, at dette nummer af *K&K* er et temanummer om det, man kunne kalde historisk fænomenologi. Dette er ikke et temanummer, men et blandnummer. Noget kunne imidlertid tyde på, at der trods alt er en tendens i det, som giver et slægtskab mellem de forskellige artikler. De udtrykker en fælles interesse for forholdet mellem sansning og betydning, for medierne som mentalt værktøj.

Den første artikel handler direkte om en tendens i tiden, ganske vist snarere den amerikanske tid end den danske. *David Simpson* skriver om »den ny historisme« i amerikansk litteraturkritik, en historisme der kan minde om den allerede gamle historiske interesse i dansk litteraturkritik. Men som *Jørgen Holmgaard* gør opmærksom på i introduktionen til artiklen, er denne historisme tydeligvis filtreret gennem dekonstruktionen og derfor opmærksom på den totaliserende historiefortolknings farer. Artiklen giver en illustrativ markering af vigtige positioner i aktuel amerikansk litteraturvidenskab og en god redegørelse for problemer og perspektiver i disse forskellige positioner.

Anne Jerslev forholder sig i sin tætte analyse af *David Lynch's* kulturfilm *Blue Velvet* til en side af den amerikanske tekstteori, teorien om de

»kønnede tilskuer-positioner.« »I don't know if you are a detective or a pervert,« siger Sandy, filmens unge pige, til helten, den nysgerrige Jeffrey. Anne Jerslev følger spørgsmålet op med en redegørelse for de forskellige tilskuerpositioner i denne film om voyeurisme, exhibitionisme og mandlig subjektivitet, Sandy's, Jeffrey's, instruktørens, biografgængerens... At se er at besidde, men hvem tilhører blikket?

Peter Bornedal og *Torben Grodal* belyser fra forskellige vinkler skrivningens og læsningens fænomenologi. Bornedal gør via Jan Mukarovsky op med de idealistiske og individualistiske forestillinger om skrivehandlingen. Skrivning er ikke udtryk for en inspiration, men resultat af en konstruktion. Grodal redegør via *Walter J. Ong* og *Norbert Elias* for skriftkulturens funktion og effekt i den civilisatoriske udvikling. Udgangspunktet er en sammenligning mellem en af 1800-tallets psykiatriske nyskabelser – »the tranquilizing chair« – og 1800-tallets boom for fiktion. Bogen er en art frivillig spændetrøje, hvor læseren erstatter den sensorisk-motoriske omverdensrelation med psykiske oplevelsesskemaer som spænding og melankoli.

Den civilisatoriske raffinering af forholdet mellem individ og omverden er også emnet for *Martin Zerlangs* skitse om romantik og underholdning. Udgangspunktet er *Oehlenschlägers Sanct Hansaften Spil*, men undervejs trækkes der lange linjer i karrusellens historie fra ridderturnering til fredsommeligt underholdningsmaskine, altsammen for at belyse inderliggørelsens årsager og følger.

Red.